

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΜΥΚΟΝΟΥ «ΜΑΡΙΑ ΙΓΓΛΕΣΗ»
MUNICIPAL ART GALLERY OF MYKONOS "MARIA IGLESSI"

Την ευχή μου να 'χεις, αργαλειό να μάθεις!

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΦΑΝΤΙΚΗ ΣΤΗ ΜΥΚΟΝΟ

You have my blessing to learn the loom!

EXHIBITION ON WEAVING IN MYKONOS

ΔΗΜΟΣ ΜΥΚΟΝΟΥ

ΣΥΝΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ

ΚΔΕΠΠΑΜ & Λαογραφικό Μουσείο Μυκόνου

Ευχαριστούμε τις οικογένειες που άνοιξαν τα μπαούλα τους και δάνεισαν τα υφαντά τους για την έκθεση:

- Ουρανίας Σαλάχα, υφαντά της μάνας της Ειρήνης Γκέλου
- Ολυμπίας Τσουβελακίδη, υφαντά από την πεθερά της Αγγελική Κουσαθανά (Γιανναρού)
- Άννας Μιχελή, υφαντά από την μητέρα της Βιενούλα Κουσαθανά (Μπέμπαινα)
- Κατίνας Κουκά (Λύκου)
- Ιωάννας Ζουγανέλη (Ρούχου)
- Αρτεμούλας Τριαντάφυλλου, υφαντά της μητέρας της Ταρώς Κουσαθανά
- Ελένης Κουτσούκου, υφαντά της μητέρας της Τασίας Κουτσούκου
- Αργυρώς Νάζου (Άνακτα), υφαντά της μάνας της Μαρία Γαλούνη-Ράμπια
- Κατερίνας Νάζου-Νικολακάκου (Άνακτα), υφαντά της μάνας της Νίκης Νάζου-Γαλούνη
- Πανωραίας Γαλατά, υφαντά της μάνας της Αλεξάνδρας Γαλούνη-Γαλατά
- Μέλπωσ Γρυπάρη, υφαντό της πεθεράς της Ερνούλας Γρυπάρη (Σωμή)

ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

Σχεδιασμός καταλόγου: h2concept.gr

Φωτογραφίες καταλόγου: Leanne Vorrias (σ. 24, 25, 28), Βιβή Χανιώτη (εξώφυλλο, σ. 1, 4, 7, 17, 19, 21, 23, 26, 27), Φαίη Χατζή (σ. 13), από την έκδοση «Το μυκονιάτικο υφαντό τον 20ό αιώνα» (σ. 9, 11, 12, 16, 20, 21)

JOINT ORGANISATION

KDEPPAM & Mykonos Folklore Museum

We thank the families that opened their chests and offered us their hand woven goods for the exhibition:

- Ourania Salacha, works of her mother Eirini Gelou
- Olympia Tsouvelakidi, works of her mother in law Aggeliki Kousathana (Giannarou)
- Anna Miheli, works of her mother Vienoula Kousathana (Mpempaina)
- Katina Kouka (Likou)
- Ioanna Zouganeli (Rouhou)
- Artemoula Triantrafillou, works of her mother Taro Kousathana
- Eleni Koutsoukou, works of her mother Tasia Koutsoukou
- Argiro Nazou (Anakta), works of her mother Maria Galouni-Rampia
- Katerina Nazou-Nikolakakou (Anakta), works of her mother Niki Nazou-Galouni
- Panorea Galata, works of her mother Alexandra Galouni-Galata
- Melpo Grypari, works of her mother in law Ernoula Grypari (Somi)

FOR THE PUBLICATION

Catalogue design: h2concept.gr

Catalogue photos: Leanne Vorrias (p. 24, 25, 28), Vivi Chanioti (cover, p. 1, 4, 7, 17, 19, 21, 23, 26, 27), Faye Chatzi (p. 13), publication "Mykonian weaving in the 20th century" (p. 9, 11, 12, 16, 20, 21)

ΕΚΘΕΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΥΦΑΝΤΙΚΗ ΣΤΗ ΜΥΚΟΝΟ // EXHIBITION ON WEAVING IN MYKONOS

Την ευχή μου να 'χεις, αργαλειό να μάθεις!
You have my blessing to learn the loom!

Επιμέλεια έκθεσης Μίνα Καραγιάννη
Curated by Mina Karagianni

22.09-06.10 2022

ΔΗΜΟΤΙΚΗ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ ΜΥΚΟΝΟΥ «ΜΑΡΙΑ ΙΓΓΛΕΣΗ»
MUNICIPAL ART GALLERY OF MYKONOS "MARIA IGLESSI"

Εργόχειρες δημιουργίες από τη συλλογή του Λαογραφικού Μουσείου Μυκόνου και από ιδιωτικές συλλογές (1950-1975).
Hand woven creations from the collection of Mykonos Folklore Museum and private collections (1950-1975).

Χαιρετίζω την έκθεση της Δημοτικής Επιχείρησης Μυκόνου ΚΔΕΠΠΑΜ για το μυκονιάτικο υφαντό με τίτλο «Την ευχή μου να 'χεις, αργαλειό να μάθεις!».

Το μυκονιάτικο υφαντό, μια μοναδική τέχνη, όχι μονάχα αναδείχθηκε δημιουργώντας σχέδια για την πρωτότυπη μυκονιάτικη «μπολντούρα», αλλά κατόρθωσε για δεκαετίες να ενισχύσει και να στηρίξει την οικονομία της Μυκόνου ιδιαίτερα τότε που το νησί βρισκόταν στα πρώτα βήματα της τουριστικής ανάπτυξής του. Το υφαντό επίσης ανέδειξε σπουδαίες τεχνίτριες, ανυφάντρες, όπως η Βιενούλα που η φήμη της φτάνει έως τις μέρες μας. Ντόπιοι ράφτες που χρησιμοποίησαν σχέδια της μυκονιάτικης «μπολντούρας» και προϊόντα του αργαλειού, αναδείχθηκαν στην εποχή τους, όπως ο Ιωσήφ Σαλάχας, “Le Roi du Pantalon” και ο Γιάννης Γαλάτης. Πολλοί ξένοι σχεδιαστές μόδας και οίκοι ραπτικής υποκλίθηκαν μπροστά στις τοπικές αυτές δημιουργίες.

Πρωταρχική επιδίωξη της παρούσας δημοτικής αρχής ήταν και συνεχίζει να είναι, η προβολή με κάθε τρόπο του πολιτισμού μας με σκοπό όχι μόνο τη διατήρησή του αλλά και την ενδυνάμωσή του στο παρόν, μιας και η σύγχρονη εποχή μπορεί να πάρει ουσιαστικά δάνεια από μια πλούσια παράδοση σαν κι αυτή της Μυκόνου.

Συχαρητήρια στους διοργανωτές και συμμετέχοντες, αλλά και πολλά μπράβο στην ΚΔΕΠΠΑΜ που χρόνια υπηρετεί την παιδεία και τον πολιτισμό του νησιού μας με ουσιαστικές διαδρομές.

Ο Δήμαρχος Μυκόνου
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΚΟΥΚΑΣ

I am very proud to salute the opening of the exhibition on the art of weaving, titled “You have my blessing to learn the loom”, organised by the Charitable Institute of the Municipality of Mykonos for the Environment, Education and Development (KDEPPAM)

A unique form of art, Mykonian weaving not only became renowned for the typical “boldura” design, but also managed to support and supplement the economy of Mykonos, for decades, during the first steps of its touristic development. Weaving brought into the spotlight skilled workers, local weavers like Vienoula, whose fame still echoes in our days. Local tailors, using patterns of the Mykonian “boldura” and products of the loom, became household names during their lifetime, like Joseph Salachas – “Le Roi du Pantalon” – and Giannis Galatis. Many foreign fashion designers and brands were in awe of these domestic creations.

A primary goal of the Municipality was and continues to be, the promotion of our culture. We aim at preserving and strengthening aspects of local achievements and customs, since we can only gain meaningful and valuable insights from such a rich heritage as that of Mykonos.

Congratulations to organizers and participants alike. Special compliments to KDEPPAM, which through the years has accomplished an impressive body of work regarding to the education and culture of our island.

KONSTANTINOS KOUKAS
Mayor of Mykonos

Η Μυκονιάτισσα της δεκαετίας του 1960-70, ενίσχυσε με την προκοπή της το οικογενειακό της εισόδημα. Ο αργαλειός ήταν σε αρκετά σπίτια της Μυκόνου πρωταγωνιστής σε αυτή την προσπάθεια. Περπάταγες στα λευκά ήσυχά τότε σοκάκια της Χώρας και άκουγες το τακ-τουκ του αργαλειού και τον ήχο της σαΐτας που έτρεχε πάνω στο σπημόνι για να δημιουργήσει με το υφάδι το υφαντό. Τα 'φαντά φάνταζαν υπέροχα και μοναδικά στα μαγαζιά της Μυκόνου. Μεγάλοι μόδιστροι της εποχής ζήλεψαν τα υφάσματα με τα πορφυρά τους χρώματα.

Με μεγάλο σεβασμό λοιπόν σε αυτή τη Μυκονιάτικη παράδοση του υφαντού, τον Νοέμβριο του 2021 η Κοινωφελής Επιχείρηση του Δήμου μας δημιούργησε στη Μονή Παλαιοκάστρου εργαστήριο υφαντικής, με αργαλειούς καινούριας γενιάς, σε συνεργασία με την αντιπρόεδρο των φίλων του Λαογραφικού Μουσείου Μυκόνου Δήμητρα Νάζου και την Κοινοτική Σύμβουλο της Άνω Μεράς Μαίρη Σταυρακοπούλου. Δάσκαλος ο αγαπητός νεαρός Θοδωρής Αναστασάτος. Ευχαριστούμε τον Σεβασμιότατο Μητροπολίτη μας Δωρόθεο Β' για την ευγενική φιλοξενία του, καθώς και τον υπεύθυνο της μονής Παλαιοκάστρου, πατέρα Βασίλειο Τζανιδάκη για την αμέριστη συνεργασία του.

Με σκοπό την αναβίωση αυτής της τέχνης του αργαλειού, που άνθισε κάποτε και ενίσχυσε την οικονομία του τόπου μας δημιουργώντας μια φήμη που ξεπέρασε τα σύνορα της Μυκόνου, διοργανώνουμε στην ΚΔΕΠΠΑΜ την φετινή μας έκθεση με τίτλο «Την ευχή μου να 'χεις, αργαλειό να μάθεις!», μια σύνδεση του τότε και του σήμερα. Σκοπός της έκθεσης είναι να θυμόμαστε ότι η τέχνη του υφαντού ανήκει στην πολιτιστική μας κληρονομιά και αξίζει να υπάρχει στο παρόν μας.

Η πρόεδρος της ΚΔΕΠΠΑΜ
ΑΝΔΡΙΑΝΗ ΚΟΥΦΟΥ

The Mykonian woman of the 1960-70s, strengthened, with her hard work, her family's income. The loom, present in many local households, was the protagonist of these years. When you walked through the white –and then quiet– streets of Chora, you would hear the snapping of the loom and the whistle of the shuttle running on the warp to create the waft, the weaved product. These products were magnificent and unique, presented in all stores throughout Mykonos. Many designers of the era envied those brightly coloured weaves.

With great respect to this Mykonian tradition of weaving, in November, KDEPPAM created a workshop at Paleokastro monastery, with modern looms, in collaboration with the vice president of the Friends of the Mykonos Folklore Museum, Dimitra Nazou, and the local councilwoman of Ano Mera, Mary Stavrakopoulou. The workshops were run by the wonderful youth Thodoris Anastasatos. We would like to thank the Metropolitan bishop Dorotheos II for his warm welcome, as well as the supervisor of the monastery, father Vasilios Tzanidakis for his cooperation.

Aiming to revitalise the art of the loom, that once bloomed and supported the economy of this land, spreading its name far wider than the island's borders, we organised at KDEPPAM this year's exhibition titled "You have my blessing to learn the loom", a thread connecting those years past with the present. We wish that through this exhibition we remind ourselves that the art of weaving belongs to our cultural heritage and deserves a place in our daily lives.

ΑΝΔΡΙΑΝΗ ΚΟΥΦΟΥ
President of KDEPPAM

Η Κατίνα Κουκά (του Λύκου) στον αργαλειό της, 2022.
Katina Kouka (Likou) on her loom, 2022.

Η ΥΦΑΝΤΙΚΗ ΣΤΗ ΜΥΚΟΝΟ, ΜΕΡΟΣ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΥ

«Την ευχή μου να 'χεις, αργαλειό να μάθεις!» είναι η διακριτική ονομασία της έκθεσης που διοργανώνει η Κοινωνική Δημοτική Επιχείρηση Περιβάλλοντος, Παιδείας και Ανάπτυξης Μυκόνου (ΚΔΕΠΠΑΜ) και αφορά την ιστορία και το παρόν της Υφαντικής στο νησί. Η φράση αυτή αποτυπώνει με ενάργεια την ευχή της γιαγιάς προς την εγγονή ή της μάνας προς τη θυγατέρα. Σηματοδοτεί την εποχή κατά την οποία η καθημερινή ασχολία των γυναικών της Μυκόνου ήταν ο αργαλειός. Γιατί ο αργαλειός, για περίπου 40 χρόνια (1950-1990), ήταν ευλογία για τις γυναίκες, για τις οικογένειές τους και για την ίδια τη Μύκονο.

Η γνώση της Υφαντικής μεταδιδόταν συστηματικά στη Μύκονο, από γενιά σε γενιά, και παρέμενε, σχεδόν αποκλειστικά, γυναικεία υπόθεση. Οι άνδρες της οικογένειας βοηθούσαν επικουρικά σε κάποιες εργασίες, αλλά ελάχιστοι κάθονταν να υφάνουν. Αν το στημόνι του αργαλειού είναι η ζωή των γυναικών, τότε στα υφάδια του πλέχτηκε ο μόχθος, η αγωνία, η χαρά, η φαντασία, η δημιουργικότητα, η καινοτομία, η οικονομική επιτυχία, αλλά και η κοινωνική καταξίωση των γυναικών της Μυκόνου.

Η έκθεσή μας φιλοξενείται στο σπίτι της πρωτοπόρου Μυκονιάτισσας ζωγράφου Μαρίας Ιγγλέση, στη Δημοτική Πινακοθήκη στη Χώρα Μυκόνου. Εσείς, οι επισκέπτες της έκθεσης, κρατάτε στα χέρια σας τα νήματα της τοπικής ιστορίας της Υφαντικής και –σαν σε εικονική πραγματικότητα– μεταφέρεστε στον χρόνο και αντικρίζετε τα νήματα να ξεπετάγονται από το σώμα του αργαλειού και να γεμίζουν τον χώρο, να γίνονται προίκα των θυγατέρων και να στρώνουν τα χράμια του ιδιωτικού βίου των οικογενειών. Βλέπετε τα νήματα να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη του νησιού, να διαμορφώνουν –μέσα από τον καθημερινό μόχθο– μια νέα γυναικεία ταυτότητα, αλλά και να γίνονται ένα σπουδαίο μέσο προβολής και οικονομικής ανάπτυξης του νησιού.

Ο αργαλειός δεν είναι απλώς ένα παραδοσιακό τεχνικό μέσο παραγωγής. Συνάμα, αποτελεί ένα μεθοδολογικό εργαλείο (από αυτή τη λέξη προέρχεται) κατανόησης της ιστορίας του νησιού. Κάθε φορά που η σαΐτα με το νήμα του υφαδιού διατρέχει το στημόνι, ο μελετητής αναγνωρίζει τα έθιμα, τη γλώσσα, τα συναισθήματα της υφάτριας και τη μόδα στην ένδυση κάθε εποχής.

Χράμια απλωμένα στην κουπαστή της σκάλας, 1967. | Woven covers laid on a stair, 1967.

Η Υφαντική, άλλωστε, είναι μια από τις παλαιότερες τέχνες, μιας και ανάγεται στην παλαιολιθική εποχή, δηλαδή πριν από 20.000-30.000 χρόνια. Στους περισσότερους πολιτισμούς που αναδύθηκαν στο πέρασμα του χρόνου, η Υφαντική υπήρξε μια αξιολύβαστη και κατ' εξοχήν γυναικεία τέχνη. Υπήρξε μια παραδοσιακή επαγγελματική απασχόληση, που ανέδειξε τη δυνατότητα συνεισφοράς της γυναίκας στην οικογένεια και εξασφάλιζε ένα αξιόλογο μέρος του καθημερινού «προς το ζην».

Στην πορεία της στον χρόνο και όσο η Υφαντική χρησιμοποιούσε χειροκίνητα μέσα, κάθε δημιουργία της ήταν μοναδική. Με την εκβιομηχάνιση, όμως, απώλεσε απότομα την αυθεντικότητα και μοναδικότητα των προϊόντων της. Οι γυναίκες-υφάντριες πλαισιώθηκαν σύντομα από άντρες-υφαντές και όλοι μαζί μπήκαν στην υπηρεσία του ιδιοκτήτη του μέσου παραγωγής. Άρχισαν να παράγουν προσχεδιασμένα υφαντά (με κάρτες Jacquard), με στόχο χαμηλότερο κόστος παραγωγής και συσσώρευση ολοένα και μεγαλύτερων κερδών στους παραγωγούς. Έτσι, η τεχνολογική πρόοδος –αξιοποιώντας νέα υλικά και καινοτομικά μέσα παραγωγής– κατέστησε τους ανεξάρτητους υφαντές-δημιουργούς εξαρτημένους και συχνά εξαθλιωμένους εργάτες. Η ιστορία των κοινωνικών και εργατικών κινήματων έχει καταγράψει τους εργάτες της κλωστοϋφαντουργίας ως πρωτοπόρους τής –νομοτελειακά αποτυχημένης, άλλωστε– εναντίωσης στις μηχανές και στην εκβιομηχάνιση.

Η Υφαντική στη Μύκονο μετουσιώθηκε σε μέρος της ιστορίας του τόπου, ειδικά όταν καταγράφηκε, με κόπο και μεράκι, στο βιβλίο «Το μυκονιάτικο υφαντό τον 20ό αιώνα» της Δήμητρας Σικινιώτου-Νάζου και του Παναγιώτη Ι. Χατζηδάκη (έκδοση Πολιτιστικού Λαογραφικού Συλλόγου Γυναικών Μυκόνου). Μέχρι τότε ήταν απλώς πραγματικότητα, ήταν ζωή. Μέσα από την καταγραφή των γεγονότων –και κυρίως μέσα από τις πολύτιμες μαρτυρίες των υφαντριών– γνωρίζουμε σήμερα ότι η Υφαντική στη Μύκονο ήταν η

κύρια ασχολία των γυναικών. Μια ασχολία που ακολούθησε μια αρχικά αύξουσα και στη συνέχεια μια γοργά φθίνουσα πορεία. Στην πορεία της αυτή αποκάλυψε και αντικειμενικά στοιχεία ταξικών διαφοροποιήσεων. Οι φτωχές οικογένειες φορούσαν καθημερινά ρούχα και εσώρουχα από μαλλί προβάτου και βαμβάκι, επεξεργασμένα από τα μέλη τους, με δικούς τους αργαλειούς. Οι υφάντριες ύφαιναν, επίσης, πανιά για τις αγροτικές και ναυτικές εργασίες. Αντίθετα, στις πιο εύπορες οικογένειες οι υφάντριες προσλαμβάνονταν με αμοιβή για να υφάνουν για τα μέλη των οικογενειών αυτών μεταξωτά ή εκλεκτής ποιότητας βαμβακερά ενδύματα.

Στην ανάδειξη και επιτυχία της Υφαντικής στη Μύκονο συνεισέφεραν –εκτός από την αδιαμφισβήτητη αξιολύβαστη και δημιουργικότητα των υφαντριών– οι ανασκαφές στη Δήλο και τα παγκόσμιοι ενδιαφέροντος ευρήματά τους. Το Αρχαιολογικό Μουσείο της Δήλου πρόσφερε έναν νέο χώρο μελέτης του ιερού νησιού της αρχαιότητας, ενός νησιού που για πολλούς ανθρώπους των Γραμμάτων ισοδυναμούσε με την ίδια την έννοια της ελληνικής κλασικής αρχαιότητας. Το παγκόσμιο κοινό μαγεύτηκε από τη Δήλο και άρχισε να συρρέει μαζικά στο νησί. Εξέχουσες προσωπικότητες των Επιστημών επισκέπτονται τη Δήλο και –εκτός από τα ευρήματα– ενθουσιάζονται και από την απλότητα και αυθεντικότητα των υφαντών που άξιες υφάντριες της Μυκόνου έχουν στήσει και εμπορεύονται σε υπαίθριους πάγκους, συχνά φορώντας τα οι ίδιες. Οι ταξιδιώτες αγοράζουν χειροποίητα υφαντά, τα επιδεικνύουν στις πατρίδες τους και το «τοπικό» μετατρέπεται σε «παγκόσμιο».

Αξίζει να αναφέρουμε εδώ την εμπειρία του σπουδαίου Γερμανού φιλόσοφου Μάρτιν Χάιντεγκερ, όπως την περιγράφει ο ίδιος μετά την επίσκεψή του, το 1962, στη Δήλο¹: «[...] Το πρωί το πλοίο γλίστρησε αργά στο ακύμαντο νερό προς τη Δήλο, με τη γειτονική Ρήνεια στα αριστερά, μέχρι που αγκυροβόλησε σε μικρή απόσταση από

την επίπεδη παραλία της. Μόλις αποβιβαστήκαμε, συναντήσαμε γυναίκες στη σειρά, κατά μήκος ενός μόλις ορατού μονοπατιού. Είχαν απλώσει καταγής πολύχρωμα υφαντά και κεντήματα για να τα πουλήσουν – ένα χαρμόσυνο θέαμα και συγχρόνως η μαρτυρία μιας φτωχικής, αλλά φιλόπονης ζωής. Δεν μπορέσαμε να καταλάβουμε από πού έρχονταν, γιατί το νησάκι είναι ακατοίκητο και διαθέτει ελάχιστη βλάστηση. [...] Ενώ δεν έπαυα να σκέφτομαι το μυστικό της αλήθειας, ολοένα απομακρυνόταν το νησί που φαίνεται μικρό, αλλά λέει πολλά, η Δήλος, καθώς το πλοίο στράφηκε προς την κατεύθυνση της Μυκόνου, το νησί του συρμού για τον διεθνή τουρισμό. Το γεγονός ότι αυτό καλύπτει με λήθη τη μοναχική Δήλο, ίσως είναι καλό γιατί έτσι παραμένει προστατευμένη».

Η Υφαντική στη Μύκονο άνθησε για περίπου 40 χρόνια. Σχεδόν 500 αργαλειοί εργάζονταν ακατάπαυστα, κάθε μέρα εκτός από τα «σχολόβραδα» (δηλαδή, την παραμονή μιας γιορτής). Εκατομμύρια μέτρα υφαντού (με πήχεις μετρούσαν τότε) επιδεικνύονται με περηφάνεια στα σοκάκια του νησιού και διαδίδουν το μυκονιάτικο υφαντό στον κόσμο. Δεινοί έμποροι το μεταφέρουν σε άλλους τόπους και σε άλλες χώρες. Ελληνικοί και διεθνείς οίκοι μόδας επηρεάζονται από τα μοτίβα της Μυκονιάτικης Υφαντικής, από την αυθεντικότητα και την πρωτοτυπία της και εντάσσουν στις συλλογές τους υφαντές δημιουργίες του νησιού. Τα μυκονιάτικα υφαντά γίνονται πρεσβευτές του νησιού σε όλον τον κόσμο. Διαδραματίζουν αναγνωρίσιμο ρόλο «στη δημιουργία ενός ελληνικού ύφους στη μόδα», όπως σημειώνει η Ιωάννα Παπαντωνίου. Τα μυκονιάτικα υφαντά ξεφεύγουν από τα στενά όρια της οικογένειας και του τοπικού εμπορίου και ταξιδεύουν στον κόσμο όλο.

Στα τέλη του 20ού αιώνα, οι αργαλειοί –που οι υφάντριες αγάπησαν και στήριξαν τη ζωή τους στα ξύλα τους, που τα περισσότερα τα έβρισκαν στις παραλίες του νησιού μετά από καταιγίδες– λύθηκαν, οδηγήθηκαν σε αποθήκες και οι χώροι των σπιτιών που τους φιλοξενούσαν έγιναν «ενοικιαζόμενα δωμάτια». Η παραδοσιακή τοπι-

Η Μαρουλιώ Γαλούνη (1860-1950) κάνει ρόκα καθισμένη στην πλατεία της Αγίας Μονής. | Maroulio Galouni (1860-1950) using the distaff sitting in Agia Moni square.

κή Οικιακή Οικονομία παραχώρησε τη θέση της στον εθνικό μας πυλώνα της Οικονομίας των Υπηρεσιών, στον Τουρισμό.

Στα χρόνια που ακολούθησαν, η Μύκονος έγινε παγκόσμια γνωστή ως ένα νέο τουριστικό μοντέλο-φαινόμενο. Σε αυτό το νέο μοντέλο, ο αργαλειός και η υφαντική πάσχισαν –χωρίς επιτυχία– να βρουν μια θέση. Ελάχιστοι αργαλειοί παραμένουν, μέχρι σήμερα, σε πατάρια ή αποθήκες. Ακόμη λιγότεροι παραμένουν στημένοι σε σπία ή σε καταστήματα.

Παρ' όλα αυτά, κάποιοι εξακολουθούν να υφαίνουν, ακόμη και μέχρι σήμερα, στη Μύκονο. Υφαντές (γυναίκες και άνδρες) κατασκευάζουν υφάσματα σε αργαλειούς χειρός, στο σπίτι τους ή σε μικρές υφαντικές επιχειρήσεις, και κρατούν ζωντανή τη γνώση, τις δεξιότητες και τις παρα-

1. Χάιντεγκερ, Μ., Διαμονές: Το ταξίδι στην Ελλάδα, εκδ. Κριτική (2η έκδ.), Αθήνα, 2014, σ. 67-69, 77.

Υπαίθριο εμπόριο υφαντών στον μόλο της Δήλου, 1936-39. | *Outdoor textile sale on the port of Delos, 1936-39.*

δόσεις της Μυκόνου· ενός νησιού που επιδιώκει, με έναν αγώνα άνισο αλλά όχι χωρίς ελπίδα, να διατηρήσει τις γνήσιες παραδόσεις του, δηλαδή την ίδια την πολιτιστική του ύπαρξη. Υπάρχουν, επίσης, αξιόλογα οργανωμένες προσπάθειες, καθοδηγούμενες από έναν πυρήνα άξιων νησιωτών, με ενόραση και πίστη, που σέβονται τον υλικό πολιτισμό του νησιού και πασχίζουν να τον διατηρήσουν ως πολύτιμο αγαθό.

Στον καιρό μας, με την υποστήριξη της ΚΔΕΠ-ΠΑΜ, οργανώνονται εργαστήρια που επιβλέπουν άνθρωποι που διδάσκουν την Υφαντική σε νέους ανθρώπους. Η έκθεση που επισκέπτεστε επιχειρεί να αναδείξει τη συλλογική αυτή προσπάθεια. Μια προσπάθεια που ξεκίνησε τα προηγούμενα χρόνια σε μικρά εργαστήρια, συχνά με αντίξοες

συνθήκες, αλλά με επιμονή και μεράκι. Η έκθεσή μας παρουσιάζει και βασίζεται κυρίως σε υφαντές δημιουργίες των ανθρώπων που συμμετείχαν στα εργαστήρια αυτά, δημιουργίες ενταγμένες στο κοινωνικό και ιστορικό πλαίσιο που λιτά αποκαλούμε «μυκονιάτικο υφαντό».

Ποιος άλλος καλύτερος τίτλος θα μπορούσε να βρεθεί για αυτήν την έκθεση από την εγκάρδια προτροπή «την ευχή μου να 'χεις, αργαλειό να μάθεις» και ποια καλύτερη επωδός θα μπορούσε να υπάρξει από την έκφραση ειλικρινούς σεβασμού στις Μυκονιάτισσες υφάντριες και στους Μυκονιάτες υφαντές;

Μίνα Καραγιάννη, B.Sc., M.Sc.
Μουσειολόγος-Επιμελήτρια

Η σχεδιάστρια Φαίη Χατζή ύφανε την Τανίτ στον αργαλειό της ειδικά για την έκθεση, με μετάξι που παράγει η ίδια στη Μύκονο με τη μέθοδο peace silk. | *Designer Faye Chatzi weaving a Tanit on her loom commissioned for the exhibition, using silk she produces on Mykonos with the peace silk method.*

Τανίτ

Ο λόγος για τη φοινικική θεότητα Τανίτ, που αποτρέπει την εισβολή του κακού, του εχθρού, της αρνητικής ενέργειας. Το ιδεόγραμμά της, κυριαρχεί στην Οικία των Δελφινιών στη Δήλο, για την ακρίβεια στη συνοικία του θεάτρου στους πρόποδες του όρους Κύνθος. Το ιδεόγραμμα της φοινικικής θεότητας Τανίτ, είχε αποτροπαϊκό χαρακτήρα και γι' αυτό είχε τοποθετηθεί στο ψηφιδωτό της κεντρικής εισόδου για να προστατεύει του ενοίκους του σπιτιού.

Tanit

The Phoenician deity Tanit, who prevents the invasion of evil, the enemy, negative energy. Her ideogram dominates the House of Dolphins in Delos. The ideogram of the Phoenician deity Tanit had an apocalyptic character and was therefore placed in the mosaic of the central entrance to protect the occupants of the house.

Tanit could be the symbol of our time, of the need for rebirth and for the rule of good.

WEAVING IN MYKONOS, AN INTEGRAL PART OF LOCAL HISTORY

Περιοδικό «Εικόνες», Ιούλιος 1965. Οι σελίδες του φιλοξενούσαν συχνά δείγματα από τα μυκονιάτικα υφαντά. EIKONES magazine, July 1965. Its pages often hosted pictures of mykonian hand woven goods.

"You have my blessing to learn the loom!" is the distinctive title of the exhibition organised by the Municipal Enterprise for the Cultural Promotion and Development of Mykonos (KDEPPAM) and it deals with the history and the present state of Weaving in Mykonos. This phrase captures with clarity the hopes of a grandma for her granddaughter, or a mother for her daughter. It signifies the era when working the loom was a daily activity for women in Mykonos. Because the loom, for about 40 years (1950-1990), was a blessing for women, their families, and the island as a whole.

Weaving in Mykonos was systematically transmitted from generation to generation, and was almost exclusively a female affair. Men would periodically help with related tasks, but few engaged in weaving itself. If the loom's warp was the life of women, then it is on the weft that the anguish, anticipation, joy, imagination, creativity, ingenuity, financial success but also the social achievement of Mykonian women was captured.

The exhibition is taking place in the house of visionary Mykonian painter Maria Iglessi, in the Municipal Art Gallery, in Chora. You, the visitors,

are holding the threads of local weaving history and –as if in a virtual reality environment– you are transported through time and witness the threads jump out of the loom and fill the space, becoming the dowry of daughters, becoming the carpets of private life of families. You see the threads join the economical growth of the island, shaping –through daily struggle– a new female identity, as well as becoming a successful advertising medium for the island.

The loom is not just a traditional mean of production. It is also a methodical tool for understanding the island's history. Every time the shuttle with the thread passes through the warp, the researcher recognises the customs, language and feelings of the weaver, as well as the fashion of her time. Weaving is one of the oldest forms of art, traced back to the Palaeolithic age, 20.000-30.000 years ago. For most civilisations that shined through the ages, weaving has been an integral, and primarily female, art. It has been a traditional profession that showcased a woman's ability to contribute to her family and secure a substantial part of their daily needs.

In its journey through time, and as long as weaving was using manual tools, each creation was unique. With industrialisation, it suddenly lost the authenticity and uniqueness of its products. Female weavers were soon joined by male weavers and all together served as industrial workers. They were producing pre-designed textures with Jacquard cards, aiming to lower production costs and maximise profits for producers. As such, technological advancement, using new materials and cutting edge tools, turned weave-artists into dependent, and often impoverished workers. The history of social and labour movements has documented weaving workers as spearheading the –now failed– resistance against machines and industrialisation.

Weaving in Mykonos became an integral part of

local history when it was documented, with hard work and attention to detail, in the book "Mykonian weaving in the 20th century" by Dimitra Sikiniotou-Nazou and Panagiotis I. Hadzidakis. Up until then, it was just part of everyone's reality, of everyday life. Through the documentation of events –and the invaluable narrations of weavers– we know today that weaving was the primary pastime of Mykonian women. A pastime that traced an inclining, then rapidly declining, route. In its path, it revealed objective facts regarding class differences. Poor families would wear everyday clothes and underwear made of wool and cotton, fabricated by family members with their own looms. Weavers were also creating cloths for agricultural and nautical use. On the other end, rich families would hire weavers to create silk or high quality cotton clothes for all family members.

The success and fame of Mykonian weaved products can be attributed –apart from the creativity and hard work of the weavers themselves– to the excavations on the island of Delos and their globally renowned findings. The Archaeological Museum of Delos was offering a new space to study the ancient island, which for many of the educated elite was synonymous to the ideal of Classic Greek Antiquity. Crowds around the world were enchanted by Delos and started visiting the island in numbers. Famous scientists visiting Delos were not only amazed by the antiquities, but by the simple yet modern and unique creations of the weavers of Mykonos, who were selling their wares out of outdoor stands, often wearing their work to show it off. Travellers would buy weaved goods, show it off back home, and hence the 'local' became a global phenomenon.

It would be fitting to mention now the experience of the famed German philosopher Martin Heidegger, who, after a visit to Delos in 1962, writes¹:

1. Heidegger, M., *Aufenthalte, Kritiki* (2nd edition), Athens, 2014, pp 67-69, 77.

"In the morning, the ship slipped on waveless waters towards Delos, with the neighbouring Rhenia on our left, until we dropped anchor close to its flat beach. As soon as we landed, we saw a line of women on a barely visible path. They had an array of colourful weaved goods laid on the ground to be sold, a happy sight, telltale of a poor but industrious life. We couldn't tell where they came from because the island was uninhabited and barren. [...] While I couldn't stop thinking about the secret truth, we sailed away from the island that looks small but speaks volumes, Delos, towards Mykonos, the island famed for international tourism. The fact that its fame overshadows that of Delos, is probably a blessing, as this keeps her protected."

Weaving in Mykonos flourished for about 40 years. Around 500 looms were endlessly working, except from their nights off, the days before local holidays. Millions of meters of weaved goods were on display in all the small alleys, taking this local craft to a global level. Crafty merchants would transport them in distant places and countries. Greek and international fashion brands were influenced by the patterns of Mykonian weaving, its authenticity and novelty, and they incorporate weaved clothing and original designs in their lines and collections. Weaved goods become ambassadors for Mykonos throughout the world. They had a recognisable role in "creating a Greek school of international fashion", says Ioanna Papantoniou. Local weaved products escaped the confines of the Mykonian family life and permeated the world.

Towards the end of the 20th century, looms – those wooden machines that supported generations of Mykonian women, made from driftwood scavenged from the sea– were taken apart, placed in storage, and the spaces that used to host them were now turned into "rooms to let". The traditional family economy gave way to the pylon of the Service Industry, Tourism.

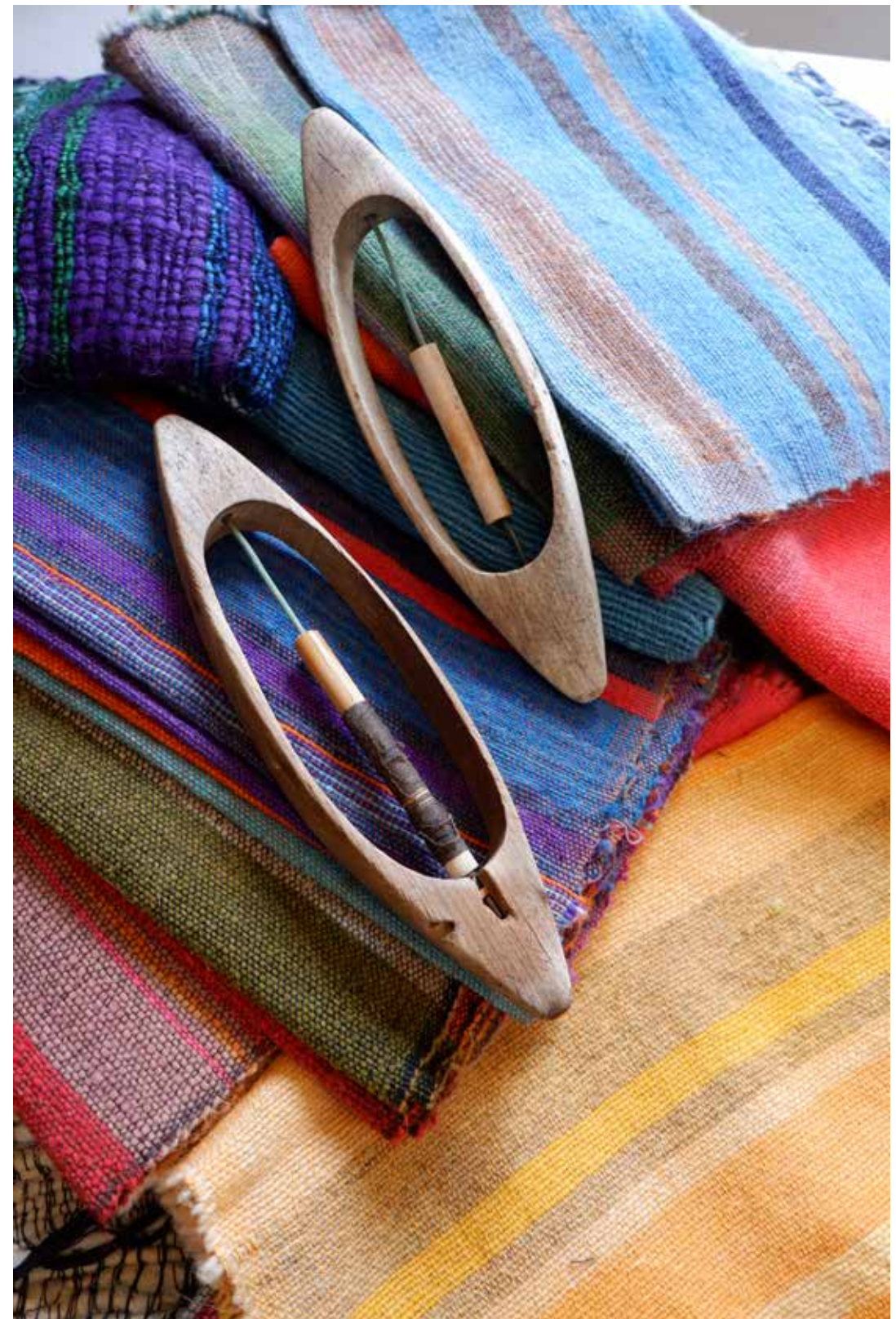
In the years that followed, Mykonos became known as a new tourism model-phenomenon. In this environment, weaving and the loom tried to find a place but struggled. Very few looms exist today, in storage rooms or attics, and even fewer stand operational in house or stores.

Still, there are those that weave, to this day, on the island. Weavers, both men and women, create fabrics on hand looms, from their home or their small business, keeping alive the knowledge, skills and traditions of Mykonos; an island that struggles, in a fight that may be unfair but not without hope, to maintain its values and customs – its cultural existence. There are also some well organised attempts, guided by groups of dedicated locals, with vision and faith, who respect the tangible heritage of the island and struggle to preserve it as a valuable part of history.

These days, with support from KDEPPAM, workshops supervised by professional weavers are run, teaching young folks the art of weaving. The exhibition you are attending is attempting to showcase this communal work, that survives under difficult times and often against the winds, with perseverance. Our exhibition primarily hosts works made by those that attended the workshops, that are integrated to this social and historical framework that we loosely call Mykonina Weaving.

What better title could be given, then, for this exhibition, that the heartfelt wish "You have my blessing to learn the loom", and what more could be said as a closing, other than a show of the outmost respect for Mykonian weavers?

Mina Karagianni, B.Sc., M.Sc.
Museologist-Curator

ΤΟ ΝΕΟΤΕΡΟ ΜΥΚΟΝΙΑΤΙΚΟ ΥΦΑΝΤΟ

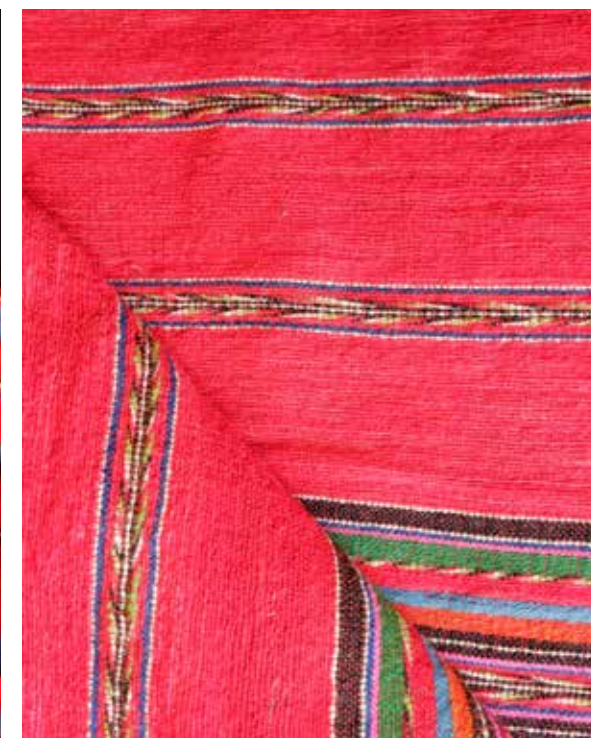
Τα αρχαιολογικά ευρήματα της Μυκόνου και των γειτονικών νησιών Δήλου και Ρήνειας δείχνουν πως από τα πανάρχαια χρόνια η υφαντουργία ήταν εξαιρετικά ανεπτυγμένη στην περιοχή, όμως γραπτές πληροφορίες για τη μικρή Μύκονο είναι ανύπαρκτες. Οι λίγες πληροφορίες που έχουμε από τους περιηγητές που επισκέφθηκαν το νησί από τον 17ο μέχρι τον 19ο αιώνα δείχνουν ότι η υφαντική τέχνη είχε φτάσει σε εξαιρετικό επίπεδο και πως οι Μυκονιάτισσες, εκτός από μαλλί, ύφαιναν επίσης μετάξι, λινάρι και βαμβάκι.

Οι επόμενες χρονολογικά ειδήσεις για το Μυκονιάτικο υφαντό είναι των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα, που είχε ήδη γίνει «μόδα». Η Καρακάνη-Ζουγανέλη Μαριώ («Γαλανούδαινα») ήταν πια καθιερωμένη ως περίφημη ανυφάντρα. Η Κουσαθανά Έβγενούλα («Μπέμπαινα») είχε μπει δυναμικά στην παραγωγή υφαντών, εισάγοντας νέα υφαντά είδη και νέες χρήσεις του υφαντού, ράβοντας ήδη υφαντά παντελόνια για τις «μοντέρνες» νέες της εποχής. Το 1937 τα υφαντά δύο Μυκονιατών εμπόρων, της Ταρώς Κοντιζά («Πιτταράκαινας») και του Θόδωρου Χαρακόπουλου, βραβεύτηκαν στο Παρίσι στην Exposition Internationale des Arts et des Techniques.

Όπως φαίνεται, ήδη από την περίοδο του Μεσοπολέμου, ήταν ανεπτυγμένη η επαγγελματική υφαντουργία και τα υφαντά του νησιού ήταν ανταγωνιστικά σε διεθνή επίπεδα.

Η παραγωγή υφαντών και το εμπόριο σταματά εντελώς στην περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου και της Κατοχής, επειδή οι Μυκονιάτισσες δεν είχαν τα απαραίτητα βαμβακερά νήματα και, κυρίως, επειδή άμεση προτεραιότητα ήταν να εξασφαλίσουν τα βασικά είδη διατροφής για να επιβιώσουν.

Παρά το γεγονός ότι ήδη από το 1953 ήρθε ο πρώτος χειροκίνητος μηχανικός αργαλειός στο νησί, τα χειροποίητα υφαντά γνώρισαν μια νέα περίοδο έντονης ακμής, κυρίως εξαιτίας της ανάπτυξης του τουρισμού. Στην καθιέρωση του μυκονιατικού υφαντού βοήθησε η προβολή του από ανθρώπους που επηρέαζαν και διαμόρφωναν την «κοινή γνώμη», καθώς και η διαφήμιση του σε περιοδικά και εφημερίδες. Η Ελένη Βλάχου, εκδότρια της εφημερίδας «Καθημερινή», δεν έπαυε να το εξυμνεί και να το προβάλλει, σχεδόν σε κάθε τεύχος, του εβδομαδιαίου περιοδικού «Εικόνες». Εκείνη ήταν που «ανακάλυψε» τον

Εργόχειρες δημιουργίες από τα «(υ)φαντάδικα» του νησιού κατά την περίοδο ακμής του μυκονιατικού υφαντού 1950-1990.

Hand woven creations from makers of the island during the zenith of Mykonian weaving 1950-1990.

Γιάννη Γαλάτη και έκανε γνωστές τις δημιουργίες του στο ευρύτερο κοινό. Το περιοδικό «Ταχυδρόμος», επίσης, φιλοξενούσε συχνά δημοσιεύματα για το μυκονιάτικο υφαντό, που είτε ως ρούχα, ή ως καλύμματα, κουρτίνες, τραπεζομάντιλα, πίνακες, κ.ά. μπήκε σε πολλά αστικά σπίτια των Αθηνών, ακόμη και στα ανάκτορα του Τατοΐου.

Αρχικά, οι γυναίκες του νησιού έπαιρναν τα υφαντά τους τυλιγμένα σε μπόγους και κατάφερναν μόνες τους, χωρίς μεσάζοντα, φορώντας τα οι ίδιες, να πωλούν τα χειροτεχνήματά τους. Από όταν πια καθιερώθηκε να σταματούν τα κρουαζιερόπλοια στη Μύκονο, έστηναν τους πάγκους με τα υφαντά τους στον Γιαλό. Σιγά σιγά, πολλά κατώγια και σάλες σπιτιών μετατρέπονταν τους καλοκαιρινούς μήνες σε εκθετήρια υφαντών. Αυτά τα κατώγια έγιναν αργότερα διάσημα μαγαζιά επώνυμων πλέον υφαντριών και μεγάλων εμπόρων.

Υφάντριες, έμποροι και πωλητές ήταν συχνά μέλη της ίδιας οικογένει-

ας. Οι έμποροι ήταν οι μεσολαβητές ανάμεσα στον πελάτη και την ανυφάντρα, στην οποία μετέφεραν τις παραγγελίες. Ο Θόδωρος Χαρακόπουλος δημιουργούσε συνεχώς νέες χρωματικές συνθέσεις στο στημόνι και το υφάδι, βάφοντας στην αρχή μόνος του τα νήματα. Παρουσίασε τολμηρούς καινούργιους συνδυασμούς και συνέβαλε ουσιαστικά στη δημιουργία της μυκονιάτικης μπολντούρας και την καθιέρωση του μυκονιάτικου υφαντού. Και η Μυκονιάτισσα ανυφάντρα, αυτοσχεδιάζοντας διαρκώς, δημιουργούσε νέες παραλλαγές που έκαναν κάθε υφαντό μοναδικό.

Οι νεότερες ανυφάντρες όμως εγκατέλειψαν σταδιακά την πλατιά μπορντούρα και δημιούργησαν πιο απλές συνθέσεις με αραιές, πολύχρωμες, επαναλαμβανόμενες ρίγες, διαφορετικού πλάτους. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι τα υφαντά της 'Βγενούλας. Η οικογένεια της 'Βγενούλας Κουσαθανά («Μπέμπαινας»), ο Γιάννης Γαλάτης, και μερικοί ακόμη, εργάστηκαν πάντα δημιουργικά, δεν τυποποίησαν τα έργα τους και γι' αυτό τα υφαντά τους είχαν πιο μακροχρόνια απήχηση. Η ιστορία της οικογένειας της 'Βγενούλας ταυτίστηκε με την ιστορία του νεότερου μυκονιάτικου υφαντού. Τα υφαντά της είχαν τους ωραιότερους και τους πιο τολμηρούς χρωματικούς συνδυασμούς: ήταν περίφημα και γι' αυτό περιζήτητα. Το μαγαζί τους, το «VIENOULA'S», όπως έγινε γνωστό από την πινακίδα που ζωγράφησε ο Λούης Ορόσκο, ήταν μια απαραίτητη στάση για όλους τους διάσημους επισκέπτες του νησιού. Με τα υφαντά της 'Βγενούλας άνοιξε ο κύκλος της δόξας του νεότερου μυκονιάτικου υφαντού και έκλεισε με τις υφαντές δημιουργίες του γιου της Παναγιώτη στους μηχανικούς αργαλειούς.

Μια τολμηρή καινοτομία που εισήγαγε στη Μύκονο ο Γαλάτης ήταν η δημιουργία αναριοφαμένων, ανάλαφρων υφαντών. Οι υφάντριες είχαν μάθει μέχρι τότε να χτυπούν το υφάδι δυνατά με το κτένι για να γίνει το ύφασμα κρουστό, πυκνό και γερό. Ο Γαλάτης ζητούσε ακριβώς το αντίθετο. Μια άλλη καινοτομία του ήταν η αναβίωση των ριγέ και καρό υφαντών.

Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες ώστε να μη χαθεί η τέχνη της υφαντικής. Προσφάτως, στα εκπαιδευτικά προγράμματα της Κοινωφελούς Δημοτικής Επιχείρησης Περιβάλλοντος, Παιδείας και Ανάπτυξης Μυκόνου, εντάχθηκε ξανά το μάθημα της Υφαντικής. Με την άδεια και ευλογία του Σεβασμιωτάτου κ. Δωροθέου Β' και μετά από εισήγηση-πρόταση του Πρωτοπρεσβύτερου. Βασιλείου Τζανιδάκη, στήθηκαν έξι μικροί νέες τεχνολογίας αργαλειοί, που αγοράστηκαν από την ΚΔΕΠΠΑΜ και τοποθετήθηκαν στις φιλόξενες αίθουσες της Μονής Παλαιοκάστρου Άνω Μεράς. Στη συνέχεια, με την καθοδήγηση και διδασκαλία του Θοδωρή Αναστασάτου –εκπαιδευτή με πλούσιο βιογραφικό στην τέχνη της υφαντικής και του υφάσματος–, με την επιμέλεια της επαΐουσας στο αντικείμενο Δήμητρας Σικινιώτου-Νάζου, με τις προσπάθειες και τη βοήθεια της Κοινοτικής Συμβούλου Μαρίας Σταυρακο-

πούλου και με τη στήριξη των Φίλων του Λαογραφικού Μουσείου Μυκόνου αναβίωσε η τέχνη της Υφαντικής και έτσι ένα όνειρο ετών έγινε πραγματικότητα.

Η προσέλευση των μαθητών –γυναικών και ανδρών διαφόρων ηλικιών– ήταν πολύ ενθαρρυντική για τους διδάσκοντες, αλλά και για τους εργαζόμενους στην ΚΔΕΠΠΑΜ, που με ζήλο αγάλισαν το πρόγραμμα αυτό. Στις ομάδες των μαθημάτων συμμετείχαν και άτομα που δεν είχαν ακούσματα, εμπειρία και εικόνα ή συγγένεια με ανθρώπους της προηγούμενης γενιάς, που εργάστηκαν και συνέβαλαν στην ανάδειξη αυτής της τέχνης. Μερικοί δεν γνώριζαν ούτε τι είναι σαν εργαλείο ο αργαλειός και τα βοηθητικά εξαρτήματά του. Όμως, είχαν μεγάλη επιθυμία να μάθουν πώς γίνεται η «τελετουργία» της ύφανσης, η κλωστή να γίνεται στημόνι, υφάδι και στη συνέχεια ύφασμα. Όταν άρχισαν να υφαίνουν στις αίθουσες του μοναστηριού, έλεγαν ότι νιώθουν δέος, όχι μόνο για τον χώρο που μας φιλοξενούσε, αλλά και για αυτή την αρχαία τέχνη που τους δόθηκε η ευκαιρία να μάθουν. Και όλοι εμείς είμαστε ευχαριστημένοι που προσπάθειες πολλών χρόνων δεν πήγαν χαμένες. Η Υφαντική Τέχνη ξαναγεννήθηκε στο νησί μας και είμαστε υπερήφανοι γι' αυτό. Πήραμε κουράγιο και μηνύματα ελπίδας από τη νέα γενιά ώστε να συνεχίσουμε την προσπάθεια σε αυτόν τον τομέα.

Δήμητρα Σικινιώτου-Νάζου
Ερευνήτρια Λαογραφίας

* Τα ιστορικά στοιχεία προέρχονται από την έκδοση του Πολιτιστικού Λαογραφικού Συλλόγου Γυναικών Μυκόνου «Το Μυκονιάτικο Υφαντό στον 20ό αιώνα», βασισμένη στη μελέτη-έρευνα της Δήμητρας Σικινιώτου-Νάζου και του αρχαιολόγου Παναγιώτη Χατζηδάκη.

MODERN MYKONIAN WEAVING

The archeological findings of Mykonos and neighbouring Delos and Rhenia show that weaving was particularly advanced in our area, although no written evidence have been unearthed regarding Mykonos. We do however have reports from travellers visiting the island between the 17th and 19th century that mention great works of weaving crafted by mykonian women, and apart from wool, they were also using silk, cotton and linen.

The evidence that chronologically follow come from the early decades of the 20th century, when weaved goods were already "in fashion". Mario Karakani-Zouganeli (Galanoudena) was stated to be a grand weaver. Vienoula Kousathana (Bebena) had entered the scene and started producing new products and inventing new uses for her weaved goods, like weaved trousers for those "modern" young women visiting the island. In 1937, the weaved goods of two local vendors, Taro Kontiza (Pittarakena) and Thodoris Charakopoulos, won awards in Paris at the Exposition Internationale des Arts et des Techniques. We can see then that since the interwar period,

Mykonian weaving was advanced and competitive in an international level.

The production of goods was brought to a halt during World War II and the German occupation, since the cotton thread needed was unavailable, and priorities shifted to acquiring necessities like food.

While the first manually operated mechanical loom came on the island in 1953, hand woven products were experiencing a resurgence, primarily because of tourism. In making Mykonian weaving a household name, many people that influenced public opinion at the time were involved. Eleni Vlachou, publisher of the daily newspaper "Kathimerini", would promote and mention it in almost every edition of the weekly magazine "Eikones". She was the one that discovered Giannis Galatis and made his works known. The magazine "Taxidromos" was often hosting articles on Mykonian weaving, which as clothing, covers, curtains, tablecloths, artwork etc entered many Athenian mansions and even the Tatoi palace itself.

In the early years, the weavers would wear their works and manage to sell them directly without the need for a middleman. Since the early days of cruise ships visiting the island, they had outdoor stalls in Gialos. Slowly, many old houses and warehouse in Chora became showrooms for the weaved products during the summer months. Later, these warehouses would become the stores of internationally known weavers and merchants.

Weavers, merchants and sellers were often members of the same family. The merchants were the middlemen between the weaver and the client, taking orders and placing them with the weavers. Thodoris Charakopoulos was continuously creating fresh colour combinations on the warp and weft, using his own dyes. He presented adventurous new combinations and technically gave birth to the idea of the Mykonian "boldura" as the characteristic of local handicrafts. Mykonian weavers were continuously improvising, creating new results that made each product unique.

Younger weavers slowly stopped using the wide boldura and created new, simpler lines with distanced, colourful, repeated stripes of varying width. Vienoula's goods are a characteristic example. Her family, along with Giannis Galatis and few others, worked hard, never standardised their products and that's why those are the ones that had the biggest impact through the years. The story of Vienoula's family has been synonymous with the history of modern mykonian weaving. Her goods had the most beautiful and boundary pushing colour combinations, and that made them famous and sought after. Their store, "VIENOULA'S", as it became known from the sign painted by Luis Orozco, was a must for all famous visitors of the island. Her goods were the ones that started the modern weaving era, which ended with the work of her son Panagiotis on mechanical looms.

An innovation introduced by Giannis Galatis was the creation of "anariofamena", loose fitted weaved clothes. Weavers until then used to snap

the weft with the comb tightly to create thick and sturdy cloth, but Galatis was searching for the opposite. He also revived stripes and checked patterns.

In recent years, there are many attempts to keep the art of weaving alive. Classes on weaving were introduced by KDEPPAM. With the permission and blessings of bishop Dorotheos II and after a proposal by father Vasilis Tzanidakis, six small, modern looms were bought and set up in rooms of the Palaiokastro monastery in Ano Mera. Then, with the teaching and guidance of Thodoris Anastasatos, who is well versed in the art of weaving and the loom, the curation of Dimitra Sikiniotou-Nazou, help from councilwoman Maria Stavrakopoulou and the support of the Friends of Mykonos Folklore Museum, the art of weaving was revived and a lifelong dream became reality.

The attendance of both male and female students of all ages was heartening for the teachers and the employees of KDEPPAM, who toiled hard to organise the classes. Many of those that attended did not have experience, connections or imagery of the past generations of weavers. There were those that could barely recognise a traditional loom and its various tools. They all however, had the will to learn the ritual of weaving, of thread becoming weft, warp then cloth. When they began weaving in the monastery, they felt in awe, not only for the space hosting them but for experiencing this ancient art. And all of us are very pleased that so many years of work did not go to waste. The Art of Weaving is reborn on our island and we are proud for that. We were emboldened and new hope is born, as a new generation helps to further our work.

Dimitra Sikiniotou-Nazou
Folklore Researcher

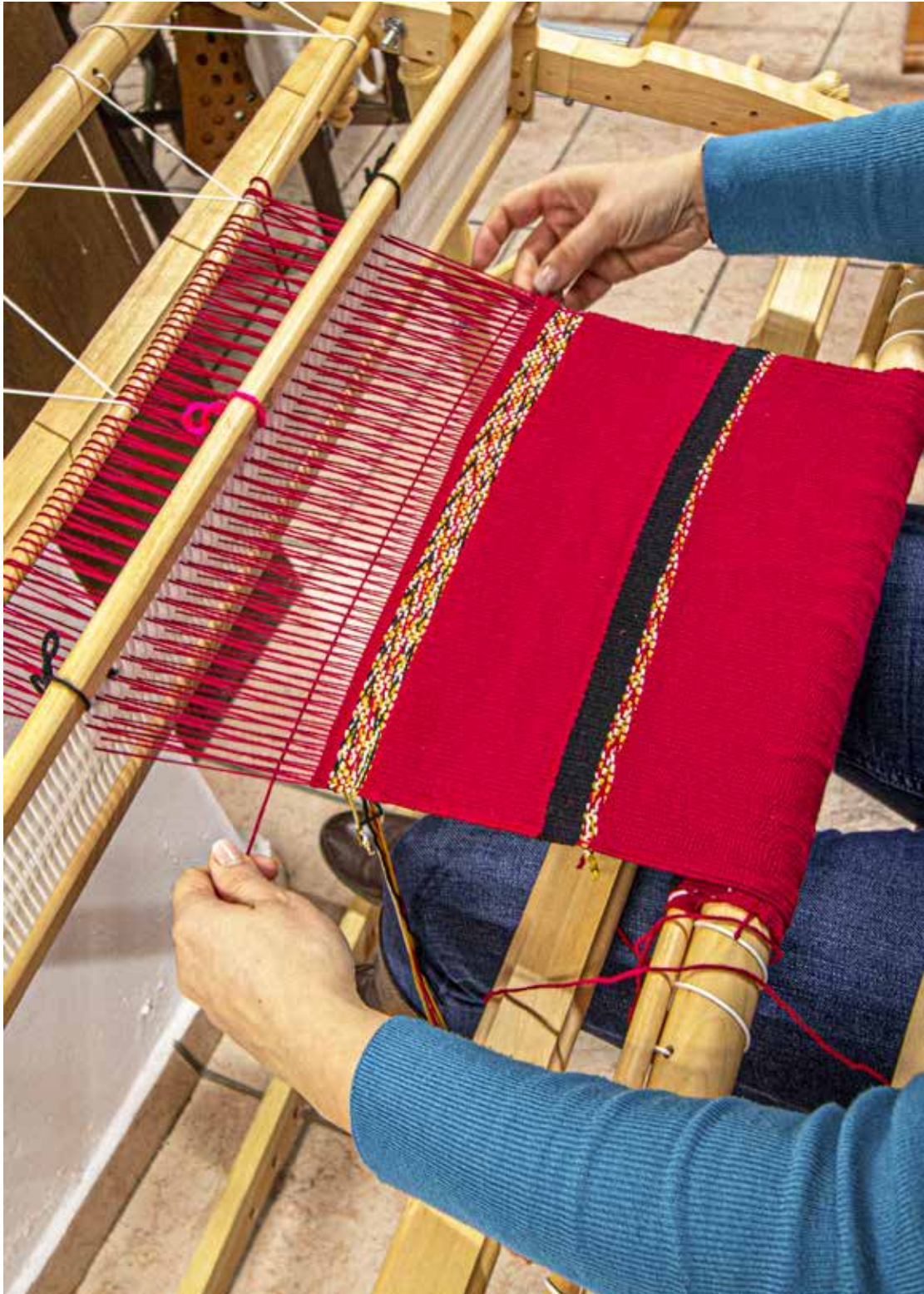

Στιγμιότυπα από τα εργαστήρια εκμάθησης της υφαντικής τέχνης κατά την περίοδο 2020-21.
Σχεδιασμός-Υλοποίηση: Δήμητρα Σικινιώτου-Νάζου, Μαίρη Σταυρακοπούλου, ΚΔΕΠΠΑΜ
Εκμάθηση: Δήμητρα Σικινιώτου-Νάζου, Θεόδωρος Αναστασόπουλος.

Snapshots from the weaving workshop, 2020-21.
Planing/execution: Dimitra Sikiniotou-Nazou, Mary Stavrakopoulou, KDEPPAM
Teaching: Dimitra Sikiniotou-Nazou, Thodoris Anastasopoulos

Εργόχειρες δημιουργίες από τα «(υ)φαντάδικα» του νησιού κατά την περίοδο ακμής του μυκονιάτικου υφαντού 1950-1990.
Hand woven creations from makers of the island during the zenith of Mykonian weaving 1950-1990.

Από τα εργαστήρια εκμάθησης της υφαντικής τέχνης, 2020-21. | Weaving workshop, 2020-21.

MUNICIPALITY OF MYKONOS

ΚΔΕΠΠΑΜ
THE CHARITABLE INSTITUTE
OF THE MUNICIPALITY OF MYKONOS FOR THE
ENVIRONMENT, EDUCATION & DEVELOPEMENT

